

Moment překvapení

Původně jsem rozhovor s Janem Špidlenem zamýšlel do časopisu Cykloturistika a upřímně řečeno měl mi posloužit jako příklad bořící mýty. Pro ortodoxní turisty a většinou starší lidi je totiž biker něco jako ďáblovostvo, biker je skoro nadávka, je to člověk ničící přírodu, ohrožující ostatní lidi a podobně. Do té, samozřejmě zcela pomýlené představy o jezdcích na horských kolech, by podle mne příliš nezapadal člověk provozující tak ušlechtilou profesi, jako je houslařství, člověk klidný, rozvážený, respektovaný a úspěšný, což by pro leckteré dogmatiky mohlo být zajímavým zjištěním. Čím víc jsem se ale o Janu Špidlenovi a jeho koníčcích dozvídal, tím víc jsem svůj původní záměr opouštěl a tím jasnější bylo, že Velo je pro tento případ vhodnějším titulem.

Pokud jsem dobře informován, provozujete spíše adrenalinové sporty.

„Je pravda, že mě přitahují sporty dynamické, kromě kola především windsurfing a snowboard, také jezdím na motorce. To kolo bylo nejintenzivnější asi tak před pěti deseti lety, ale jezdím samozřejmě stále. Musím vysvětlit, že kolo jako sport pro mě není až tak významné, důležitá je partička lidí, s kterou jezdíme, je to pro mě vždycky společenská událost, příležitost být pohromadě s kamarády, trochu se vyhecovat. Nikdy bych nevyjel na kole sám, nejsem také ten typ, co by se sám trápil někde v posilovně nebo v tělocvičně. Ale to neznamená, že si nedokážu sáhnout na dno.“

Zajímavé. To já jsem na kole sám docela rád, člověk si utřídí myšlenky, odpočine od lidí. Ale je to nejspíš dáno také charakterem práce, od níž si člověk chce odpočinout.

„Přesně tak, je to kompenzace, ty dva světy se dobře doplňují. Houslařství, to je hodně klidné, konzervativní, starobylé prostředí. Sport je taková protiváha.“

Předpokládám, že zažijete i dost samoty.

„To se snažím co nejvíc kompenzovat. Každou středu jezdíme se skoro stejnou partou už roky na švih, což pak končí samozřejmě hospodou. Člověk se tam i příjemně společensky unaví. Jezdíme z Prahy směrem na Dolní Břežany a Davli, někdy i na druhou stranu na Cukrák, je tam spousta nádherných cest.“

Mladý dravec na celoodpruženém kole s vlasy do půli zad, to býval ještě před nedávnem Jan Špidlen, biker, v němž by nikdo nehledal renomovaného houslaře, držitele řady světových uznání, člověka, který dělá čest svému jménu a šíří slávu České republiky po světě. Naši zem reprezentoval už jako člen národního týmu ve windsurfingu a snowboardingu, nejvyšších met ale dosáhl jako houslař.

Svého času jsem pravidelně jezdil na středeční a sobotní vyjíždky od železničního mostu, takže ten kraj, ač nejsem Pražák, mám docela dobře proježděný.

„Tam jsem kdysi jezdil taky! Každou sobotu se scházelo několik desítek lidí, jezdilo se ale strašně rychle. Párkrát jsem neuvísel, když se mi to ale podařilo, tak posezení v hospodě na Reném bylo velkou satisfakcí. Bylo fajn se s těmi lidmi seznámit. Pak se ale začalo jezdit víc na silnicích a to mě nezajímá.“

Proč? Silniční cyklistika vám nic neříká?

„Na silnici je to pořád stejné, jen asfalt a asfalt. Bike je mnohem pestřejší a také bezpečnější. Silnici jsem si zkusil, jel jsem i jeden závod a je to zajímavé – taktika jízdy v balíku a tak, ale že bych sám vyjel, to ne.“

Ale silniční kolo doma máte...

„Kdepak. Na ty závody jsem si ho jen půjčil. Jediné silniční kolo, které doma máme, je tátův Heliet z první republiky.“

Na vašich stránkách jsem si přečetl, že otec byl také velký sportovec, dokonce český reprezentant ve sjezdovém lyžování, přivedl vás ke sportu jeho vzor?

„U nás se vždycky hodně sportovalo. V létě kolo, v zimě lyže, táta jezdil na lyžích, na kole, hrál golf a když začal windsurfing, tak jsme i na něm začínali spolu. To byla nádherná doba, když se to na počátku 80. let rodilo. Mě bavilo to nadšení, lidi kolem toho, z nichž mnohé potkávám dodnes. Stejnou věc jsem zažil se snowboardy, sám jsem asi dva vyrobil, ale jako

předlohu jsme měli jen nějakou fotku z časopisu, pak jsme na to stoupli a teprve jsme začali zjišťovat, jak na tom jet. Krásná doba.“

Podobné nadšení pamatují z počátku devadesátých let, kdy se u nás objevilo horské kolo.

„To je pravda, to bylo podobné. To nejhezčí ale končí, jak se do toho dostanou prachy. Vždycky, jak se do sportu dostaly prachy, ztratil něco ze své čistoty a podstaty.“

Jste soutěživý?

„Určitě, soutěže jsou důležité ve sportu i v našem oboru. Závodil jsem na surfu, na prkně i na kolech. Na windsurfu i na snowboardu jsem byl v národáku, na prkně jsem jezdil tak do pátého místa. Nejlepší byl tehdy nějaký Petr Cemper a všechny štal, protože nebyl k poražení, závodilo se až od druhého místa výš. Byl nejlepší, tak vyhrával. Na kole je těžší vyhrávat. Na snowboardu i na surfu hraje roli šikovnost, dovednost, zkušenost, to na kole moc nefunguje. Když to není v nohách, tak se s tím nenadělá vůbec nic. Jel jsem nějaké ty maratony – Malevil, Krále Šumavy a tak –, v garáži mám spoustu startovních čísel. Ale letos jsem myslím ještě nejel nic, naposledy loni, asi už jsem línější.“

Nevyměnil jste kolo za motorku? Viděl jsem ji stát před dílnou...

„To ne, motorku mám spíš jako dopravní prostředek, dojíždím sem do centra z kraje Prahy, na to je motorka ideální. I když už jsem na ní taky projel kde co, byli jsme i v Alpách a projížděli si pasy, to byla nádhera. Někdy se ukáží i na okruhu v Mostě. Na kolo ale nedám dopustit.“

Na jakém kole jezdíte?

„Mám Scalpela, je to už můj třetí Cannondale v řadě.“

Jak fungují soutěže ve vašem oboru?

„Hodnotí se výtvarné provedení i zvuk. Oproti sportu je to těžko měřitelné, žebříček určuje porota, která je sice sestavená z respektovaných odborníků, objektivita ale nemůže být nikdy absolutní. Nejde o metry nebo sekundy, ale o subjektivní názory porotců. Je to trochu jako v krasobruslení.“

To říkáte přesto, že jste se svými houslemi a violami už vyhrál takovou spoustu světových soutěží?

„Počet úspěchů na různých soutěžích objektivitě napomáhá. Když jste vpředu průběžně, těžko může někdo tvrdit, že se všechny poroty zmýlily. Soutěže jsou pro nás důležité z mnoha důvodů. Úspěch je dobrou reklamou, je to prestiž a zkušenost, je to lepší než jakákoliv jiná reklama. Důležitá je konfrontace s prací ostatních a je to také obrovská spousta zkušeností, protože soutěž je jako výstava, porotci i jiní houslaři a odborníci se u vašeho výrobku zastaví a diskutují s vámi, vy vidíte práci ostatních, člověk si může odnést hodně poučení. Důležitá je také společenská otázka, seznámení se s lidmi z oboru.“

Kdo je vaším zákazníkem? Jednotlivec? Nebo drahé housle kupují nějakí mecenášové, kteří je pak umělci zapůjčí a jsou něco jako sponzoři? Nebo je kupují nějaké instituce?

„Ta forma, kdy nástroj vlastní někdo jiný než interpret, třeba nějaká banka, funguje u historických nástrojů astronomické hodnoty. V programu je pak samozřejmě zapsáno, kdo nástroj zapůjčil, a je to určitý druh reklamy a sponzorství, ale především dobře uložené peníze. Hodnota sta-

Jan Baptista Špidlen

Narodil se 12. 11. 1967 v Praze jako jediný syn houslaře Přemysla O. Špidlena, po němž zdědil vztah k zajímavé profesi i silný vztah ke sportu. V letech 1983–1984 byl členem národního reprezentačního družstva windsurfingu, v 90. letech patřil k české špičce i na snowboardu, na horském kole jezdí pravidelně a absolvoval na něm řadu závodů. Již od počátku své kariéry se úspěšně účastní mezinárodních houslařských soutěží, kde obsazuje přední místa, v říjnu 2003 dosáhl svého dosud největšího úspěchu. S dvěma houslemi se zúčastnil jubilejního 10. ročníku mezinárodní soutěže Triennale v italské Cremoně, kde získal jak první, tak i druhou cenu. Kromě toho ještě dvě další ceny za nejvyšší bodové ohodnocení soutěže za zvuk i za práci. Tento fenomenální úspěch nemá obdoby – prý se dosud nestalo, aby jeden houslař získal zároveň tolik ocenění. Informace o Janu Špidlenovi najdete na adrese www.spidlen.violin.cz.

rych nástrojů stále stoupá. Nové housle si jsou většinou schopni koupit interpreti sami. Těch možností, jak prodávat, je spousta, já volím cestu osobního kontaktu, prodávám sám. Vyložení obchodního ducha ale nemám, to dědeček měl tady v domě dokonce prodejnou s hudebninami, to já bych ale nechtěl.“

Kolikery housle za rok vyrobíte?

„Čtyři kusy. Zákazníci na ně čekají asi dva roky.“

To jsem upřímně řečeno nečekal. Hned mám k tomu korpusu, co leží jen pár centimetrů od mé ruky, mnohem větší respekt, neopatrný pohyb a měsíce práce jsou pryč...

„Ono to něco vydrží... Ten můj způsob je z pomyslného spektra, jak se to dá dělat, hodně extrémní, ryze individuální mistrovská práce, nejvyšší kvalita, na druhé straně můžete mít asistenty nebo dokonce zaměstnance a produkovat stokusové série.“

Hledal jsem nějakou paralelu mezi kolem a houslemi, a tak mě napadlo, jestli jsou nějaké technologie či materiály z veloprůmyslu použitelné i v houslařství? Mohly by být housle třeba z karbonu?

„Samozřejmě že mohly. Nevýhoda je, že takové housle pak vypadají a znějí všechny stejně, jsou to průmyslové výrobky, chybí jim individualita a umělecká hodnota. Houslím dává individualitu nejen zpracování, ale také dřevo, které je vždy jiné. Když poprvé zahrají na nové housle, vždy je v tom obrovský moment překvapení, jaký budou mít zvuk. A houslisté chtějí individualitu. Chtějí, aby jejich housle byly jedinečné, aby ten zvuk byl jen jejich. Ideál je samozřejmě společný – staré italské nástroje plného barevného šťavnatého zvuku. Pro vyjádření zvuku je mezi houslaři a houslisty celý speciální slovník, jako ve vinařství...“

Můžete při své práci nějak vycházet z práce svých předků? Vyhlášenými houslaři už byli váš otec, dědeček i pradědeček...

„Je to obrovské know-how a inspirace, tu ale nehledám jen v rodině. Máme sbírku staré české školy, sleduji dění ve světě a snažím se neustále hledat. Naše povolání je hodně starobylé, archaické, jsme takoví dinosauři... Tvar houslí je starý, 400 let se nezměnil možná proto, že je skutečně dokonalý. Když člověk chce zkoušet tu silnou tradici překonat, změní design a většinou to je změna k horšímu.“

Zkoušíte to?

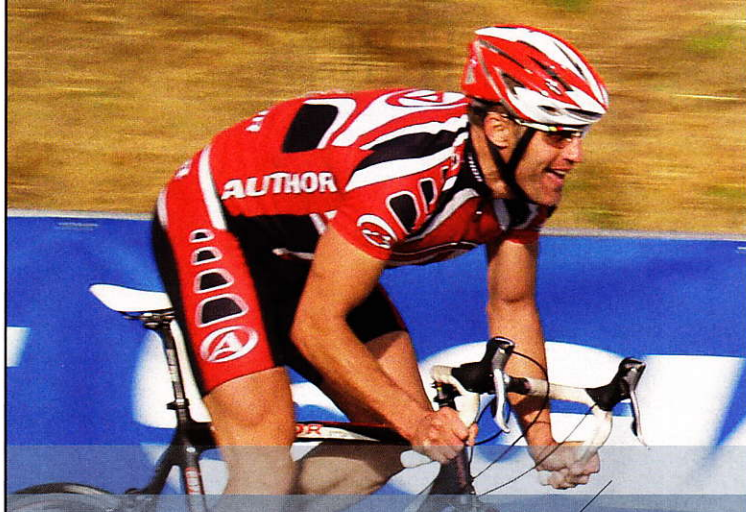
„Jo, zkouším to pořád. Mám pár takových pokusů rozdělaných. Těch omezení je ale hodně. Předně – hudba je napsaná přesně pro tento typ nástroje, člověk nějak naroste a má určité anatomické možnosti. A pak dřevo – to má také své limity. Těch proměnných, s nimiž by šlo pracovat, moc nenajdete. Já vidím rezervy v seřízení.“

Když pracujete s konstantním materiálem a provedete nějakou změnu, něco zkrátíte, změníte úhel a podobně, je odezva ve vlastnostech toho produktu jasná, případně se to dá poměrně snadno propočítat, to určité znáte z kol. A každá další stejná změna má totožnou odezvu ve vlastnostech. To u houslí neplatí. Každé jsou z jedinečného materiálu – dřeva, které je pokaždé trochu jiné. Pak je těžké rozpoznat, jaký podíl na výsledku má případná inovace v konstrukci a jaký podíl mají vlastnosti daného materiálu. Proto teď pracuji na projektu houslí, u nichž by se dalo co nejvíce dílů nastavovat. Například úhel krku, předpětí řmsy, výška pražce, hmotnost hlavy a podobně. Změnu by mohl dokonce provádět sám houslista a mohl by měnit, samozřejmě v určité škále možností toho konkrétního nástroje, jeho zvuk a vlastnosti.“

Bude o takové housle v tak konzervativním prostředí zájem?

„To záleží na tom, jak to bude fungovat. Znam houslisty, kteří se o inovace zajímají a nic předem nezavrhují. Mám kolegu, Američana, s nímž máme hodně podobné myšlení. Říkáme si, že to přece není možné, že housle nejde udělat lépe než před čtyřmi sty lety, a zkoušíme to. On pozval na jeden zámek do Toskánska devět houslařů z různých zemí světa na takový workshop a dobré a velmi praktické bylo, že mezi pozvanými byli i houslisté. Hodně jsme spolu konzultovali možnosti různých inovací, třeba i změny barvy. A Pavlu Šporclovi, který tam byl také, se to zalíbilo a objednal si ode mě modré housle. To bylo pro mě strašně důležité gesto. Houslař si inovace většinou strká do šuplíku, ale když takovou zakázku dostanete jako objednávku, tak to má úplně jinou šťavu.“

Vy jste právě u těchto houslí použil i materiály, na něž jsem se prve ptal – titan a karbon –, v čemž vidím možnou inspiraci světem cyklistiky.

accessories

>>>> CYKLISTICKÉ PŘÍLBY

EXQUISITE

Technologie Double Inmold. Dobře odvětraná – 13 předních a 6 zadních otvorů. Upinací systém DeTox, antibakteriální výstelky. Hmotnost 255 g.

CENA DD: Kč 1.499,-

TRAIL

Upinací systém DeTox, výrobní technologie In-mold s duralovou výtuhou pro zvýšení pevnosti, antibakteriální výstelky, 22 otvorů, hmotnost 268 g.

CENA DD: Kč 1.299,-

FLEET

Upinací systém DeTox, výrobní technologie In-mold, antibakteriální výstelky, 14 předních a 10 zadních otvorů, hmotnost 246 g.

CENA DD: Kč 999,-

SKIFF

Upinací systém Author Dial, výrobní technologie In-mold, antibakteriální výstelky, 11 předních a 3 zadní otvory, hmotnost 271g se štítkem.

CENA DD: Kč 699,-

www.author.eu

„Ano, titanový šroub je uvnitř krku a zpevňuje jej. A uhlíková je výztuž římsy. Modré housle jsou i tvarově upravené, pozměněný je obrys korpusu s krátkými růžky a úzkým okrajem, zvětšená je plocha eff, jiné je ztvárnění šneku se zapuštěným olověným závažím... Teď jdu v té avantgardě ještě dál, ale nemám na to čas kvůli běžným zakázkám.“

Samozřejmě lze využívat nejmodernější diagnostické metody, které jsou opravdu na mimořádné úrovni, je v tom obrovský pokrok, a z těch výsledků vycházet. Můžeme použít třeba laserový skener nebo jiné přístroje, data zpracuje počítač. Zjistíme, že desky se chvějí strašně složitě, je tam několik vrstev chvění podle počtu alikvótních tónů a všechno se to děje zároveň a na každém hraném tónu trochu jinak, je to opravdu složitě a pokaždé jiné, protože dřevo je také pokaždé jiné. Snažím se v tom vyznat a snažím se ty poznatky uplatnit při stavbě a umět vždy postavit nástroj se stoprocentním zvukem, nebo dokonce se zvukem podle zadání, ale není to snadné. Houslista slyší i to, co normálně člověk nemá šanci slyšet, má z nástroje nějaký pocit nebo třeba výhrady k barvě zvuku na některé struně. To jsou velmi jemné nuance a o to těžší je mu vyhovět.“

Vy jste představitelem už čtvrté generace houslařů vašeho jména, nebyla ve vás někdy určitá rebelie, chuť vzepřít se, dělat něco jiného?

„Ne, nikdy. Mně se to vždycky strašně líbilo. Já byl už odmalička výtvarně aktivní, táta sklízel úspěchy, měl respekt, uznání. Měl jsem to rád. Navíc už jsem byl díky němu na půli cesty, doma byla dílna, vercajk, zákazníci. Táta měl víc zakázek, než mohl stihnout, takže každé moje housle už byly téměř předem prodány. To už by musel být opravdu hodně vážný důvod tohle všechno zahodit a dělat něco jiného. Nepopírám, že mě třeba nezajímaly počítače nebo sport, nikdy ale natolik, abych o nich uvažoval jako o profesi.“

Vidíte ve svém synovi svého nástupce?

„František je moc šikovný a má i dobré logické a technické myšlení. Je mu ale teprve třináct a malý problém vidím v tom, že nevyrůstá v domě, ve kterém je dílna, není s ním v každodenním přímém kontaktu. Já v tomto domě vyrůstal, ale teď s rodinou bydlíme jinde a já sem dojíždím. Ale ještě má čas. Já se pro houslařinu rozhodl v patnácti, kdy se rozhodovalo, na jakou střední školu jít, a tehdy jsem si poprvé vážně řekl, že to jednou chci dělat. U jedenáctileté dcery Josefiny je zřejmé, že je hudebně zdatná, právě přestoupila na hudební školu na Žižkově a zřejmě se bude věnovat zpěvu. To ale houslařinu také nevyklučuje.“

Následují vás vaše děti ve sportovních aktivitách?

„Děláme s nimi všechny sporty, na kole jezdí. Ale víte, jak to dneska je – počítač, internet, hry, facebook, mobil, někdy jsou líní vylézt z baráku. Teď jsme se zrovna vrátili z dovolené na „kololodi“, byli jsme celá rodina už loni. Je to skvělý způsob dovolené – projedete Brač, Vis, Hvar a všude se svezete na kole. Jen si říkám, jestli to není kontraproduktivní, honit je v tom horku na kole do kopce. Taký jezdíme každý rok na kolech na takový čundr s partou asi třiceti lidí do České Kanady. Vždycky si dáme někde oběd, nakoupíme v samošce jídlo na večeři a na snídani, lahvičky na večer a jedeme hledat místo uprostřed lesa, kde je dost místa na spaní, jehličí a žádná klišéata, a tam se nadivoko utáboříme. Letos jsme ale nemohli, protože tuhle violu musím dodělat do září a nestíhám. Včera mi volali, že spali na Landštejně přímo na hradě, že je tam nechali na noc, dneska ani nevím, kde jsou. Každý den se něco děje, vymýšlíme dětem pořád nějaké bojovky a hry, bavíme se. Je to přesně ten typ dovolené, kdy zapomenete, jaký je den.“

Martin Raufer

Foto: Michal Sváček a archiv